

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Інженерно-технологічний факультет
Кафедра енергетики та електротехнічних систем

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

**ОК 7. ЕНЕРГЕТИЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ ОСНОВИ В ЗБЕРЕЖЕННІ ТА
ВИКОРИСТАННІ ПОНОВЛЮВАНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ**

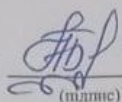
Реалізується в межах освітньої програми «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка»

за спеціальністю G3 «Електрична інженерія»

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2025

Розробник:

(підпис)

Ганна БАРСУКОВА,

(прізвище, ініціали)

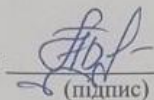
к.т.н., доцент

(вчений ступінь та звання, посада)

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри енергетики та електротехнічних систем	протокол від 23.06.2025 року № 18	
	Завідувач кафедри	 (підпис) <u>Андрій ЧЕПІЖНИЙ</u> (прізвище, ініціали)

Погоджено:

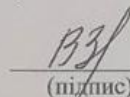
Гарант освітньої програми

(підпис)

Ганна БАРСУКОВА

(ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

(підпис)

Владислав ЗУБКО

(ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана:

Андрій ЧЕПІЖНИЙ
(ПІБ)

Олександр Юрченко
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

Н. Бор
(підпис)

Н. Боронік
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 01.07. 2025 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1	Назва ОК	Енергетичні та екологічні основи в збереженні та використанні поновлюваних джерел енергії							
2	Факультет/кафедра	Інженерно-технологічний / Енергетики та електротехнічних систем							
3	Статус ОК	обов'язковий							
4	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Освітня програма: Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка / спеціальність: G3 «Електрична інженерія»							
5	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)	-							
6	Рівень НРК	7							
7	Семестр та тривалість вивчення	1-й семестр, тривалість 15 тижнів							
8	Кількість кредитів ЄКТС	5							
9	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)						Самостійна робота	
	Лк		Пз		Лб				
	150 годин, залік	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН
		8	6	16	6	-	-	126	138
10	Мова навчання	українська							
11	Викладач/Координатор освітнього компонента	Викладач – к.т.н., доцент кафедри енергетики та ЕТС Барсукова Ганна Володимирівна							
11.1	Контактна інформація	Аудиторія кафедри 201м, корпус № 4, тел. +380660091070, anna-barsukova@ukr.net , час консультацій: щопонеділка з 13 до 14 години.							
12	Загальний опис освітнього компонента	Вивчення дисципліни дозволить сформувати у студентів теоретичних знань та практичних навичок з питань застосування енергії вторинних джерел енергії (скидної теплоти газокompресорних станцій, теплоти відхідних газів котельної, вентиляційної теплоти тваринницьких приміщень, тощо) і поновлюваних джерел (енергії Сонця, вітру, енергії біомаси, геотермальних джерел та ін.), а також навчити всебічним способам економити енергетичні ресурси та їх раціональному використанню.							
13	Мета освітнього компонента	Метою освітнього компонента являється надання майбутнім фахівцям з електроенергетики, електротехніки та електромеханіки системи професійних знань і умінь з сучасним станом світової та вітчизняної енергетики, аналіз запасів та ресурсів енергоносіїв, впливу енергетики на екологічний стан середовища, а також формування фахових компетентностей з питань енергозбереження і новітніх технологій перетворення енергії та використання нетрадиційних джерел енергії.							
14	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Компетентності, розвинені на освітньому компоненту, необхідні для вивчення багатьох освітніх компонентів професійної підготовки, в тому числі виробничої практики та кваліфікаційної роботи. Освітній компонент є основою для ОК 9 Охорона праці в галузі та ОК 13 Кваліфікаційна (фахова) атестація.							
15	Політика академічної доброчесності	Підготовлені до оцінювання письмові роботи повинні бути оригінальними та виконані самостійно здобувачем вищої освіти. Письмові роботи, які виконані і здані із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на оцінку нижче від отриманого результату. Роботи, в яких виявлено плагіат, не зараховуються. Перездача письмових робіт відбувається після повторного виконання або доопрацювання.							
16	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2333							
17	Ключові слова	Енергетичний ресурс, збереження, довкілля, альтернативна енергетика.							

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)				Як оцінюється РНД
	04	14	15	20	
ДРН 1. Використовувати знання принципи роботи обладнання для перетворення енергії з альтернативних джерел енергії.	x			x	Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального варіанту. Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу. Опитування - тест множинного вибору. Підготовка і захист реферату та презентації згідно індивідуального завдання.
ДРН 2. Застосовувати та розраховувати техніко-економічні показники прийнятих інженерних рішень раціонального енергокористування та знаходження способів з енергозбереження в різних галузях.		x	x		Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального варіанту. Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу. Опитування - тест множинного вибору. Підготовка і захист реферату та презентації згідно індивідуального завдання.
ДРН 3. Розуміти та застосовувати знання щодо стану енергетики, зокрема в екологічних аспектах енергетики: вплив, шкідливі фактори та заходи щодо поліпшення стану навколишнього середовища.		x			Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального варіанту. Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу. Опитування - тест множинного вибору. Підготовка і захист реферату та презентації згідно індивідуального завдання.
ДРН 4. Застосовувати знання щодо проведення перевірки використання енергетичних ресурсів, наявності енерговитрат, механізми			x	x	Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального

регулювання балансованого використання енергоносіїв і електроенергії.						варіанту. Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу. Опитування - тест множинного вибору. Підготовка і захист реферату та презентації згідно індивідуального завдання.
---	--	--	--	--	--	---

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМОПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	АР				СР		
	Лк		Пз				
	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	ДФН	ЗФН	
Тема 1. <i>Екологічні проблеми використання традиційних джерел енергії.</i> 1. Шляхи вирішення проблем сучасної енергетики. 2. Класифікація природних ресурсів. 3. Екологічні проблеми використання викопних джерел енергії. Пз. 1. <i>Поновлювані джерела енергії.</i>	2	2	2	2	5	5	[1], [5], [6], [7], [11], [12]
Тема 2. <i>Нормативно-правова база енергозбереження.</i> 1. Види документів 2. Закон України «Про енергозбереження» 3. Державне управління і регулювання в паливно-енергетичному комплексі Пз. 2. <i>Біоенергетика. Біомаса як джерело енергії. Ч.1.</i>	2	2	2	2	5	5	[1], [5], [6], [7], [11], [12]
Тема 3. <i>Енергетична стратегія та програми енергозбереження.</i> 1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року. 2. Комплексна державна програма енергозбереження України та проекти програм, які розроблені НАЕР, у сфері відновлювальної енергетики. 3. Проект Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2014 роки. Пз. 3. <i>Біоенергетика. Біомаса як джерело енергії. Ч.2.</i>	2	2	2	2	5	5	[1], [5], [6], [7], [11], [12]
Тема 4. <i>Енергетична політика України та держав ЄС в галузі енергозбереження та використання поновлюваних джерел енергії.</i> 1. Особливості енергетичної політики в світі. 2. Особливості енергетичної політики в Україні. Пз 4. <i>Поновлювальна енергетика: геотермальна, енергія океанів, гідроенергетика. Ч.1.</i>	2		2		5	5	[3], [5], [6], [7]
Тема 5. <i>Використання нетрадиційних джерел енергії (НДЕ).</i> 1. Визначення та класифікація НДЕ. 2. Задачі використання НДЕ. 3. Технічні проблеми застосування НДЕ. Пз 5. <i>Поновлювальна енергетика: геотермальна, енергія океанів, гідроенергетика. Ч.2.</i>			2		9	8	[3], [5], [6], [7], [10], [12]
Тема 6. <i>Перспективи розвитку відновлювальної енергетики в Україні.</i> 1. Сучасний стан розвитку відновлювальної енергетики. 2. Види відновлювальної енергії. 3. Використання енергії сонця. 4. Мала гідроенергетика. Геотермальна енергія. Пз 6. <i>Енергозбереження в системі електропостачання. Ч.1.</i>			2		9	8	[3], [5], [6], [9], [10], [11]

Тема 7. <i>Основи раціонального використання енергії.</i> 1. Енергозбереження у побуті. 2. Оптимізація вибору систем освітлення та електропобутової техніки. 3. Прилади обліку та контролю за споживанням теплової та електроенергії. Пз 7. <i>Енергозбереження в системі електропостачання. Ч.2.</i>			2		9	9	[2], [5], [6], [9], [10], [11]
Тема 8. <i>Використання вторинних енергоресурсів в Україні.</i> 1. Джерела вторинних енергоресурсів. 2. Приклади використання вторинних енергоресурсів Пз 8. <i>Оцінка економічної ефективності інвестиційного проекту. Ч.1.</i>			2		9	9	[2], [5], [6], [9], [10], [11]
Тема 9. <i>Економічна оцінка ефективності енергозберігаючих технологій та заходів на сільськогосподарських підприємствах.</i> 1. Основні форми економії та раціонального використання паливно-енергетичних ресурсів в АПК. 2. Основні напрями економії електроспоживання в сільськогосподарському виробництві. 3. Економічна оцінка енергозберігаючих технологій та заходів. Пз 9. <i>Оцінка економічної ефективності інвестиційного проекту. Ч.2.</i>					10	12	[1], [4], [5], [6], [7], [8], [11]
Тема 10. <i>Економічна ефективність інвестицій в енергозбереженні.</i> 1. Поняття інвестицій. 2. Визначення економічної ефективності інвестиційного процесу. 3. Вартісна база для розрахунку економічної ефективності інвестицій. 4. Джерела фінансування капітальних вкладень в енергозбереження. Пз 10. <i>Розрахунок заходів підвищення енергоефективності. Ч.1.</i>					10	12	[1], [4], [5], [6], [7], [8], [11]
Тема 11. <i>Методика визначення повної енергоємності виготовлення продукції.</i> 1. Основні сучасні методи визначення енергоємності продукції. 2. Методика енергетичного аналізу. 3. Енергетичний аналіз як методологія енергозбереження Пз 11. <i>Розрахунок заходів підвищення енергоефективності. Ч.2.</i>					10	12	[1], [4], [5], [6], [7], [8], [11]
Тема 12. <i>Оцінка ефективності інвестицій.</i> 1. Показники ефективності інвестицій. 2. Вибір критерію та прийняття рішень. 3. Капітальні вкладення, щорічні витрати, доходи. 4. Загальноекономічна, ринкова та бюджетна ефективність інвестицій. Пз 12. <i>Визначення та розрахунок витрат і втрат енергії у вентиляційних установках. Ч.1.</i>					10	12	[3], [4], [8], [9], [11]

Тема 13. <i>Формування і оптимізація програми енергозберігаючих заходів суб'єкта господарювання з урахуванням його фінансових можливостей.</i> 1. Формування бюджету капіталовкладень. 2. Оптимізація бюджету капіталовкладень. Просторова та часова. Пз 13. <i>Визначення та розрахунок витрат і втрат енергії у вентиляційних установках. Ч.2.</i>					10	12	[8], [9], [11]
Тема 14. <i>Енергосистеми майбутнього.</i> 1. Концепція «Розумної енергосистеми». 2. Проблеми реалізації Концепції. 3. Функціонування системи «Розумний будинок» Пз 14. <i>Вивчення методу оцінки технічних систем за допомогою кругової діаграми якості. Ч.1.</i>					10	12	[3]
Тема 15. <i>Інтеграція поновлюваних джерел енергії в електричну мережу.</i> 1. Енергосистема майбутнього. 2. Вимоги до приєднання поновлювальних джерел енергії до електромережі. 3. Віртуальні електростанції. 4. Проблеми функціонування поновлювальних джерел енергії до електромережі. Пз 15. <i>Вивчення методу оцінки технічних систем за допомогою кругової діаграми якості. Ч.2.</i>					10	12	[3], [11]
Всього	8	6	16	6	126	138	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під</u> час аудиторних занять, консультацій)	Години	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент <u>самостійно</u>)	Години
ДРН 1. Використовувати знання принципи роботи обладнання для перетворення енергії з альтернативних джерел енергії.	Проведення лекцій демонстративним та інтерактивним методом, використовуючи: ілюстрації, презентації, відеороліки. Вправи та розрахунки, усне опитування, практичні роботи.	6/3	Опитування, уважне читання конспектів і продумування проблемних питань лекцій, рішення завдань; ведення записів, конспектів; обговорення навчального матеріалу з іншими студентами без участі викладача; підготовка доповідей.	31/34
ДРН 2. Застосовувати та розраховувати техніко-економічні показники прийнятих інженерних рішень раціонального енергокористування та знаходження способів з енергозбереження в різних галузях.	Проведення лекцій демонстративним та інтерактивним методом, використовуючи: ілюстрації, презентації, відеороліки. Усне опитування, практичні роботи.	6/3	Опитування, уважне читання конспектів і продумування проблемних питань лекцій, рішення завдань; ведення записів, конспектів; обговорення навчального матеріалу з іншими студентами без участі викладача.	31/34
ДРН 3. Розуміти та застосовувати знання щодо стану енергетики, зокрема в екологічних аспектах енергетики: вплив, шкідливі фактори та заходи щодо поліпшення стану навколишнього середовища.	Проведення лекцій демонстративним та інтерактивним методом, використовуючи: ілюстрації, презентації, відеороліки. Усне опитування.	6/3	Опитування, відвідування бібліотеки, робота з різноманітною літературою, ведення записів, конспектів; обговорення навчального матеріалу з іншими студентами без участі викладача; підготовка есе, доповідей.	32/35
ДРН 4. Застосовувати знання щодо проведення перевірки використання енергетичних ресурсів, наявності енерговитрат, механізми регулювання балансованого використання енергоносіїв і електроенергії.	Вправи та розрахунки, усне опитування, практичні роботи.	6/3	Опитування, уважне читання конспектів і продумування проблемних питань лекцій, рішення завдань; обговорення навчального матеріалу з іншими студентами без участі викладача; підготовка доповідей.	32/35

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання (зазначити номер тижня, на якому буде проведено оцінювання)
1	Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального варіанту	60 балів / 60%	Протягом семестру 2...15 тиждень
2	Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу	10 балів / 10%	до кінця 8 тижня; до кінця 15 тижня
3	Опитування - тест множинного вибору	15 балів / 15%	7 тиждень
4	Підготовка реферату та презентації згідно індивідуального завдання	15 балів / 15%	до кінця 15 тижня

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Виконання та захист звітів практичних робіт згідно індивідуального варіанту	<36 балів Вимоги щодо завдання не виконано	36...44 балів Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	45...53 балів Виконано усі вимоги завдання, але є незначні зауваження, щодо виконання завдання	54...60 балів Виконано усі вимоги завдання, запропоновано власний варіант виконання завдання
Письмове опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу	<6 балів Вимоги щодо завдання не виконано Вірних відповідей менше 12 із 20	6...7 балів Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті Вірних відповідей 12...14 із 20	8 балів Виконано усі вимоги завдання, але є незначні зауваження, щодо виконання Вірних відповідей 15...17 із 20	9..10 балів Виконано усі вимоги завдання Вірних відповідей 18..20 із 20
Опитування - тест множинного вибору	<9 балів Вірних відповідей менше 9 із 15	9...11 балів Вірних відповідей 9...11 із 15	12..13 балів Вірних відповідей 12...13 із 15	14...15 балів Вірних відповідей 14...15 із 15
Підготовка реферату та презентації згідно індивідуального завдання	<9 балів Вимоги щодо завдання не виконано	9...11 балів Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	12..13 балів Виконано усі вимоги завдання, але є незначні зауваження, щодо виконання	14...15 балів Виконано усі вимоги завдання

5.3.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

<i>№</i>	<i>Елементи формативного оцінювання</i>	<i>Дата</i>
<i>1</i>	<i>Виконання практичних робіт згідно індивідуального завдання під час проведення практичних занять зі зворотним зв'язком від викладача.</i>	<i>протягом 2..15 тижнів</i>
<i>2</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над індивідуальним завданнями протягом аудиторних занять.</i>	<i>протягом 2..15 тижнів</i>
<i>3</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів після письмового опитування (тестування) засвоєння лекційного матеріалу</i>	<i>протягом 7 та 15 тижнів після складання</i>
<i>4</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів під час підготовки реферату та презентації згідно індивідуального завдання</i>	<i>протягом 7..15 тижнів</i>
<i>5</i>	<i>Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів після захисту реферату та презентації згідно індивідуального завдання</i>	<i>протягом 15 тижня після захисту</i>

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1. Підручники

1. Збірник нормативних документів з енергозбереження: Наказ Укрзалізниці 18.12.2007 № 597-Ц. – К.: ТОВ «Інпрес», 2008. – 278 с.
2. Паливно-енергетичний комплекс України в контексті глобальних енергетичних перетворень. – К.: Українські енциклопедичні знання, 2004. – 468 с.
3. Інноваційні пріоритети паливно-енергетичного комплексу України / Під заг. ред.. А.К. Шидловського. – К.: Українські енциклопедичні знання, 2005. – 512 с.
4. Бакалін Ю.І. Енергозбереження та енергетичний менеджмент: Навч. посібник. – Харків: ХІУ, 2002. – 200 с.

6.1.2. Методичне забезпечення

5. Барсукова Г. В. Методичні вказівки до виконання лабораторно-практичних робіт з дисципліни «Енергетичні та екологічні основи в збереженні та використанні поновлюваних джерел енергії» для студентів бакалаврів інженерно-технологічного факультету зі спеціальності: «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» денної та заочної форм навчання // Г. В. Барсукова. – Суми, 2021.
6. Барсукова Г. В. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Енергетичні та екологічні основи в збереженні та використанні поновлюваних джерел енергії» для студентів бакалаврів інженерно-технологічного факультету зі спеціальності: «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» денної та заочної форм навчання // Г. В. Барсукова. – Суми, 2021.
7. Барсукова Г. В. Конспект лекцій з дисципліни «Енергетичні та екологічні основи в збереженні та використанні поновлюваних джерел енергії» для студентів бакалаврів інженерно-технологічного факультету зі спеціальності: «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка» денної та заочної форм навчання // Г. В. Барсукова. – Суми, 2021.

6.2. Додаткові джерела.

8. Сотник І.М. Економічні основи з ресурсозбереження : навчальний посібник / І.М. Сотник. – Суми. Університетська книга. – 2013. – 230 с.
9. Енергетичний менеджмент. Енергозбереження: Навч. посібник / А.В. Праховник, В.П. Розен, О.В. Разумовський та ін.. – К.: Київ. нот. ф-ка, 1999.– Кн. 3. – 184 с.

6.3. Інформаційні ресурси.

10. Закон України «Про альтернативні види палива» [Електронний ресурс] /– 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1391-142>.
11. Енергетична стратегія України на період до 2030 року». [Електронний ресурс]: Кабінет міністрів України. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13>.